

Tengiliður: Jakob Gunnarsson

Mál nr.1259/2024

Efni: Matsáætlun - Vindorkuver í Fljótsdalshreppi

Landvernd hefur kynnt sér innihald matsáætlunar um vindorkuver á Fljótsdalsheiði sem ætlað er að knýja efnaverksmiðju á Reyðarfirði. Landvernd hefur miklar athugasemdir og mótmælir þessu verkefni í heild sinni. Í raun er þetta vindorkuverkefni slík ögrun við það svæði sem því er ætlaður staður að Landvernd lýsir furðu á að fyrirtækið skuli leggja það fram til mats svo augljósir eru annmarkar þess út frá öllum mælikvörðum umhverfis lífríkis og samfélags.

1.1. Þátttakendur í umhverfismati.

Eins og fram kemur í þessum lið er matsáætlun þessi unnin af COWI (Mannvit) gerir verkfræðistofan mikið úr sérfræðipækkingu sinni hvað varðar lög og reglugerðir um umhverfismál. Umhverfismatskýrslur COWI sbr. síðast um vindorkuver á Laxárdalsheiði / Sólheimum bera ekki þess vitni að fyrirtækið hafi þekkingu á íslenski náttúru, lífríki, landslagi eða margvíslegum samfélagsáskorunum sem fylgja slíkum framkvæmdum og rekstri sem vindorkuver eru. Tekið er fram undir þessum lið að það verði einmitt gerð grein fyrir þeim aðilum COWI sem koma að gerð umhverfismatskýrslu og vill þá Landvernd minna á að það er útilokað er að taka trúanlega niðurstöðu úr umhverfismatskýrslu þar sem armslengdarsjónarmið eru ekki virt meira en svo að þeir aðilar „COWI“ sem vinna að verkefninu eru fyrst og síðast sérhagsmunagæslumenn fyrir fyrirtækið sem stendur að framkvæmdunum.

1.2. Af hverju Fljótsdalshreppur ?

Alhæft er að áformin séu öll í „anda grænna tækifæra“ á sama tíma og um er að ræða breytingu á einstæðu vel grónu landslagi, heildarlendum og vatnasviðum og lífríki sem munu verða fyrir óafturkræfum áhrifum á náttúru. Réttlætning framkvæmda er svonefndur „Orkugarður“ og vekur þá athygli að forskeyti þessarar efnaverksmiðju hefur verið fellt í burtu sem upphaflega kynningin um verkefnið keyrði á þ.e. „Grænn Orkugarður“ á Reyðarfirði.

Það er mikilvægt að fulltrúar fyrirtækisins skilji að grænþvottur er hluti af þeim vanda sem hefur verið skapaður í kring um umhverfis- og loftslagsmál. Áætlað tilraunaverkefni á ekkert skylt við græna byltingu þar sem enn er um að ræða tilraun um þróun rafeldsneytis sem mikil óvissa er um. Má nefna nýleg ummæli forstjóra Landsvirkjunar í viðtali á rúv 29.sept. síðastliðinn „*Við sjáum bara öll verkefni sem er verið að þróa í Evrópu, svona á síðustu árum, þau eru öll að ganga mun hægar og hefur gengið mjög erfiðlega að taka allar fjárfestingarákvarðanir. En þessi verkefni þurfa öll mikla styrki frá stjórnvöldum,*“ segir Hörður.

Ofan á annað er óljóst hver myndi kaupa íslenskt rafeldsneyti í framtíðinni.

„Hver á að kaupa þetta? Það er mjög óljóst, þannig að mörgum spurningum er ósvarað,“ segir Hörður að lokum”

Landvernd gerir því þá sjálfsögðu kröfu að fyrirtækið Fjarðorka ásamt COWI, noti rétt orð og hugtök. Staðreyndin er að uppbygging vindorkuvera er flokkuð sem svört starfsemi þar sem landbúnaðarlandi og óbyggðum svæðum þarf að breyta í skipulagi yfir í iðnaðarsvæði og nefndur Orkugarður á ekkert skylt við samlíkingu við hugtakið garður, og hvað þá vindorkugarður eða hvað þá grænn lundur. Verkefnið ætti því betur heima undir – undir heitinu “Uppbygging Iðnaðarvindorkuvers fyrir efnaverksmiðju á Reyðarfirði”. Þess er því vinsamlega farið á leit við höfunda væntanlegrar umhverfismatskýrslu að þeir noti ekki hugtök sem felld hafa verið undir grænþvott. Fljótsdalsheiði og nærsvæði hafa nú þegar fengið að kenna á náttúruspjöllum hvað þá að halda eigi áfram í andyri Vatnajökulsþjóðgarðs sem sérfræðingar COWI nefna ekki í matsáætluninni og sætir það furðu að fyrirtækið taki ekki tillit til þess að staðsetningin mun hafa gríðarleg áhrif langt inn í þjóðgarðinn og meginaðkomu að þjóðgarðinum sem segja má að liggi í gini vindorkuversins sem mun hafa gríðarlega áhrif sem Landvernd fer fram á að rannsakað verði sérstaklega með tilliti til umferðar og allra sem vilja heimsækja þjóðgarðinn.

1.3. Matskylda framkvæmdar og leyfi

Hér vekur athygli að Vegagerðin er ekki tilgreind sem sérstakur leyfishafi en fyrir liggur að grífurleg þungaumferð og undanþágur þarf til flutninga á íhlutum í vindorkuver. Auk þess mögulegar breytingar á stofnvegum og svo nýja vegalagningu að framkvæmdasvæði. Því þarf að svara í umhverfismatskýrslu hver muni bera kostnað af þeim breytingum og tjóni sem kann að verða á vegakerfinu vegna stórtækra flutninga frá uppskipunarhöfn á Reyðarfirði og að framkvæmdastað. Þá vill Landvernd að fyrirtækinu verði gert skylt í umhverfismatskýrslu að gera grein fyrir leyfum frá Landsneti vegna tengimöguleika við sameiginlegt flutningskerfi raforku á svæðinu. Jafnframt að í umhverfismatskýrslu verði sýnt fram á að fyrir liggja leyfi um aðgang að jafnvægisorku sem er órjúfanlegur grundvöllur þess að hægt sé að reka vindorkuver. Fyrirtækið þarf að svara því í umhverfismatskýrslu hvar það ætli að fá jafnvægisorku frá vatnsaflsvirkjun til að mæta rekstri í allt að 350 - 500 MW. Mikilvægt er að rökstuðningur fyrir þessu komi fram þar sem að langstærsti einstaki vatnsorkuframleiðandi á svæðinu Landsvirkjun hefur þegar gefið út að ekki sé mögulegt að sjá áformuðum vindorkuverum fyrir jafnvægisorku. Vindorkuver eru ekki sjálfbær orkukostur og nauðsynlegt að komi fram í umhverfismatskýrslu hvort fyrirtækið hyggst stefna að uppbyggingu í vatnsaflsvirkjunum samhliða byggingu vindorkuversins.

Skipulagsstofnun getur ekki látið hjá líða að fylgja þessari spurningu úr hlaði því ef henni er ekki svarað er forsendubrestur fyrir rekstri vindorkuversins. Landvernd hvetur til að Skipulagsstofnun kalli eftir mati á öllum framkvæmdaþáttum er varðar rask vegna innan áætlaðra framkvæmdasvæða og tengingar við þá, hvort þá heldur um er að ræða vegalagnir, uppgröft vegna vindmylluturna, línulagna í jörðu og eða lofti, malarnáms og lögð verði skýr krafa um að jarðvegsdýpt á öllu framkvæmdasvæðinu verði könnuð svo hægt verði að áætla hve mikið jarðefni þarf að flytja á brott og hvað mikla efnistöku þarf á móti til að mæta viðamikilli vegalagningu innan framkvæmdasvæðisins vegna þungaflutninga. Skipulagsstofnun þarf að krefja vindorkufyrirtæki um áætlaða losun CO₂ frá öllu öllu umfangi sem fylgir uppbyggingu vindorku. Í ljósi þess að fyrirtækið fullyrðir að starfsemin sé græn og loftslagsaðgerð er lágmarkskrafa að fyrirtækið skili inn losunartölum um allt framleiðsluferli vindorkunnar, flutninga á öllum íhlutum til landsins sjóleiðina, sem og flutningar íhluta frá hafnarbakka á Reyðarfirði svo og losun vegna uppgraftrar vega, frá efnisnámmum, línulagna og malarplana vegna vindorkumannvirkja. Fyrir liggur að gerðar hafa verið kannanir á erlendum vettvangi þar sem hefur verið sýnt fram á að sum vindorkusvæði t.d. þar sem töluverð jarðvegsdýpt er til staðar hafa vegna losunar CO₂ ekki náð að veita uppi kolefnisspor sitt á líftíma vindorkuveranna. Nefna má sameiginlegar rannsóknir sem Skotland og Noregur hafa unnið. Víða er mikið jarðvegsdýpi á íslenskum heiðarlendum og má ætla að það eigi við um Fljótsdalsheiði.

Samkvæmt upplýsingum frá erlendum vindorkusérfræðingum er áætlað að frá rekstri á einni 4 MW vindtúrbínu sé árleg kolefnislosun árlega 8 - 9000 tonn, sem jafngildir árlegri kolefnislosun meira en 1400 meðalstórra bifreiða. Því er lykilatriði að Skipulagsstofnun herði á kröfum vindorkufyrirtækja um áætlaðar losunartölur að öðrum kosti er fráleitt að leyfa fyrirtæki skreyti sig með því að verkefni þeirra séu loftslagsaðgerðir.

sjá nánar hér um málið https://www-nrk-no.translate.goog/klima/xl/vindkraft---ikke-sa-bra-for-klima-som-vi-tror_-1.15157461? x tr sl=no& x tr tl=is& x tr hl=en& x tr pto=wapp

Skipulag og aðrar áætlanir

2.1. Landsskipulagsstefna 2015-2026

Hér er lagt út frá í texta að „þrjú markmið sem byggja á sjálfbærri þróun séu lögð til grundvallar í landsskipulagsstefnu: markmið um vernd umhverfis og náttúru, velsæld samfélags og samkeppnishæft atvinnulíf.“ Landvernd lítur svo á að meta verði út frá þessum þáttum hvernig vernd umhverfis og náttúru samræmist áformum sem liggja fyrir, sömuleiðis hvernig velsæld samfélags fari saman við röskun náttúru, ásýndaráhrif, hljóðmengun og aðra truflun og áreiti sem vindorkuver eru þekkt fyrir. Vindorkuver skapa fá störf og flest vegna viðhalds. Orkan úr þessu verkefni til efnaverksmiðju geti talist jákvætt innlegg inni flóru atvinnulífs á Austurlandi sem þegar hefur hátt hlutfall verksmiðjustarfa sem eru ekki til þess fallin að auka á fjölbreytni atvinnulífs. ”Eitt af markmiðum stjórnvalda í skipulagsmálum snýr að samkeppnishæfu atvinnulífi og ein af áherslum þess markmiðs er að skipulag feli í sér stefnu um nýtingu vindorku í sátt við umhverfi og samfélag.” Landvernd minnir á fjöldamótmæli vegna Klausturselsvirkjunar steinsnar frá vindorkuveri á Fljótsdalsheiði. Nágrannar og ferðaþjónustuaðilar hafa lýst miklum áhyggjum af þessum áformum á Fljótsdalsheiði. Vatnajökulsþjóðgarður, Náttúruverndarsamtök Austurlands, ferðaþjónustuaðilar á svæðinu sem og forsvarsmenn Ferðamálastofu hafa lýst eindreginni andstöðu við áformin. Fyrir liggur mat svo stórra hópa og einstaklinga og ýmissa hagsmunaaðila að Landvernd telur útilokað að skapa sátt um svo stóra framkvæmd í ljósi staðsetningar. Fram kemur eftirfarandi í landskipulagsstefnu ”Við högun útfærslu vindorkuvers skal stærð, fjöldi og niðurröðun vindmylla leitast við að lágmarka áhrif á landslag.” Miðað við staðsetningu verður með útilokað að draga úr

ásýndarskaða óháð því hvernig reynt verður færa stórt vindorkuver til eða frá á miðju víðerna Fljótsdalsheiðar. Að sama skapi er um svo viðkvæmt vistgerðar og votlendissvæði að ræða að ómögulegt er að koma í veg fyrir stórkostlegt jarðrask á viðkvæmu heiðarlandi. Þá nær staðarval langt út fyrir þann ramma sem viðmið stjórnvalda liggja vegna nándar við háspennulínur og tengivirki. Þegar lítið er til landsskipulagsstefnu vill Landvernd minna á að víðerni hálendis Austurlands hafa þegar verið skert og ber Háslón og Kárahnjúkavirkjun þar hæst ásamt Hraunaveitum og enn eru uppi áform um frekari spillingu vatnasviða og árfarvega í fallvötnum eystra. Ljóst má vera að ef að áformum verður um vindorkuver á Fljótsdalsheiði mun víðátta hálendis og heiða austanlands líða undir lok og því er afar mikilvægt að fram fari heildstætt víðernismat.

2.2. Aðalskipulag Fljótsdalshrepps 2014-2030

Landvernd gerir athugasemdir við eftirfarandi málsgrein **”Gert er ráð fyrir að þær breytingar sem gera þarf á núgildandi aðalskipulagi vegna uppbyggingu fyrirhugaðs vindorkugarðs verði lokið áður en umhverfismatskýrsla verður lögð fram.”** Við þessa aðferðarfræði í skipulagsferli vill Landvernd gera alvarlegar athugasemdir og óskar eftir því við Skipulagsstofnun að koma reglu á ferli þessa máls með álit um vandaða stjórnsýslu og virðingu fyrir skipulagsferlum. Að áætlað sé að ráðast í svo stóra stjórnsýsluákvörðun að ljúka gerð aðalskipulagsbreytingar áður en umhverfismatskýrsla verður lögð fram er ferli sem sýnir að viðkomandi stjórnendur í sveitarfélaginu hafa ákveðið að taka ekki mið af niðurstöðu þeirrar umhverfismatskýrslu sem að hér er verið að leggja grunn að. Vert er að vekja athygli á að þegar ákvörðun er tekin að ljúka gerð aðalskipulagsbreytingar þá er það orðið að bindandi stefnu sveitarfélagsins áður en fyrirtækið hefur lokið við umhverfismatskýrslu.

2.4. Rammaáætlun

Landvernd leggur áherslu á að Skipulagsstofnun taki ekki mið af tilvitnunum í óstaðfestar áætlanir stjórnvalda sem ekki hafa hlotið brautargengi á alþingi. Hvoru tveggja frumvörp um nýtingu vindorku á Íslandi sem og endurskoðun á rammaáætlun hlutu ekki brautargengi á liðnu þingi og eiga ekki erindi inn í matsáætlun ósamþykktar væntingar vindorkugeirans. Á þessum kafla er ekkert að byggja og lagt til að spádómar verði lagðir til hliðar. Landvernd vill í ljósi þessa vekja athygli á að andstaða hefur almennt vaxið gegn vindorku á Íslandi og sífellt fleiri stjórn málaöfl vilja stíga mjög varlega til jarðar í ljósi margvíslegra neikvæðra upplýsinga af erlendum vettvangi þar sem útkoma vindorku hefur ekki reynst sem skildi.

2.5. Verndarsvæði

Það vekur athygli hve lítil umfjöllun er í matsáætlun um verndarsvæði í ljósi þess hve miklar áskoranir er þar við að eiga.

Landvernd vill áréttta að vötn sem eru 1.000 m² njóta sérstakrar verndar samkvæmt lögum nr. 60/2013 um náttúruvernd. Fram kemur í þessum kafla að **”Innan framkvæmdasvæðisins eru votlendi sem eru stærri en 20.000 m².”** í næstu setningu segir að **”Við mat á umhverfisáhrifum verður umfang þessara svæða kortlagt og skoðað hvort einhverjar jarðmyndanir njóti sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013 og þá hvernig unnt verði að lágmarka rask á þeim.”**

Við þessa framsetningu vill Landvernd gera athugasemdir þar sem í fyrsta lagi má vegna þéttleika vatna tala um eitt samtengt vatnshlot milli reita 4 og 5 eins og þau eru merkt á korti til afmörkunar vindorkusvæðanna. Á þessu stigi verður að meta áhrif vegalagninga einnig milli svæða þar sem um gríðarlega stórt inngrip og áhrifaþátt er að ræða innan vatnasviðsins. Þegar er um svo mikinn þéttleika stærri vatna og tjarna er um að ræða verður að fara fram á heildstætt mat á vatnasviði heiðarlandsins sem er að stóru leyti eitt samtengt stórt vatnshlot sem ætti að falla undir svæði sem nýtur sérstakrar verndar á grunni þess að um samfellt vatnshlot er að ræða milli afmarkaðra

vindorkusvæða þ.e. og þá sérstaklega milli reita 4 - 5.

Þá vekur sérstaka athygli í matsáætlun að einvörðungu er lögð áhersla á að lágmarka risk á jarðmyndunum sem þarf að leggja mat á. Það vekur undrun að hvergi kemur fram að eigi að leggja mat á og tryggja hvernig skuli lágmarka risk á vatnasviðinu sjálfu. Svo virðist sem fyrirtækið treysti sér ekki til að ráðast í þetta brýnasta forvarnarverkefni því það verði aldrei hægt að ráðast í svona stóra uppbyggingu iðnaðarsvæðis án þess að valda stórkostlegum náttúruspjöllum á vatnasviði. Landvernd mótmælir vinnubrögðum þar sem fyrirtækið og meintir sérfræðingar COWI sneiða fram hjá mikilvægum þáttum umhverfismatsins.

Hér á loftmynd má sjá raunverulegan þéttleika stærri vatna og samfelldra tjarna og votlendis sem Landvernd leggur áherslu á að verði skilgreint í umhverfismati sem órjúfanlegt vatnshlot sem skal njóta sérstakrar verndar. Fyrir liggur að stórskala iðnaruppbygging vindorkuvera inn á slíku svæði mun aðeins skilja eftir sig slóð víðtækrar eyðileggingar á vatnasviði, vistgerðum og lífríki.

Í matsáætlun 2.5. kemur fram að gerð verði grein fyrir óbyggðum víðernum og ef horft er til áhrifa vindorkuvera af þessari stærðargráðu liggur fyrir af ásýndarkorti í matsáætlun verður rof á víðernrðurisupplifun ekki bara samfellt á heiðarlendum Fliótsdals heldur og mun áhrifana gæta langt inn í Vatnajökulsþjóðgarð og hálendið af hátindi Snæfells og víðfemara svæði kring um Snæfell. Frekari umfjöllun um viðbrögð Landverndar við vindorku og víðernum er að öðru leyti fjallað um í kafla 5.1. Óbyggð víðerni lög nr. 60/2013 um náttúruvernd þar sem verndarmarkmið þeirra skv. 3. grein laganna snúa að því að standa vörð um víðerni landsins. Engir virkjanakostir hafa jafn neikvæð og víðtæk áhrif á upplifun víðerna og vindorkuver. Landvernd lítur svo á að sveitarfélög sem vilja viðhalda víðernisupplifun innan sinna sveitarfélagamarka átti sig á að uppbygging 200 m hárra vindorkuvera fer ekki saman við upplifun víðerna innan. Vindorka er og verður langveigamesta áskorun þeirra sem vilja vernda víðerni landsins, það fer ekki saman að standa vörð um víðerni sem kemur fram í fyrrgreindum lögum og fórna meðvitað víðernisupplifun með fjölda nýrra vindorkuvera á okkar viðkvæmstu afmörkuðu víðernissvæðum sem eftir eru á hálendi og heiðum Austurlands.

2.6. Flugöryggi

Með tilliti til flugumferðar vegna mikilvægis alþjóðaflugvallar á Egilsstöðum er umtalsverð flugmenning og umferð stærri og smærri flugvéla. Ljóst er að heiðin öll er þekkt flugsvæði fyrir flugvélar m.a. hvað varðar eftirlitsflug hverskonar í tengslum við rannsóknir á hreindýrum og lífríki öðru á svæðinu, varhugavert getur því verið á þokusælum heiðum Austanlands sem þekkt er að reisa 200 m há vindorkumannvirki á slíku svæði með tilheyrandi hættu. Draga má í efa að blikkljós geti við verstu aðstæður dugað til.

3.1. Tilgangur og markmið.

Tilgangur þess að breyta Fljótsdalsheiði í víðfemt iðnaðarsvæði er rökstuddur með uppbyggingu á svokallaðri rafeldneytisverksmiðju á Reyðarfirði. Megináherslan þar er sögð á framleiðslu á ammóníaki. Vitnað er til þess að Evrópusambandið hafi nýlega innleitt reglugerð um útfösun jarðefnaeldsneytis við skipaflutninga. Hér vill Landvernd benda á sem komið hefur meðal annars skýrt fram í máli Orkumálastjóra að óljóst sé hvaða afgangur verði í framtíðinni og þróun svokallaðra rafeldsneytisverksmiðja sé enn á tilraunastigi auk þess sem að slíkar verksmiðjur séu ekki reistar í dag nema að til sögunnar komi mikið opinbert fjármagn vegna áhættufjárfestinga. Réttlæting uppbyggingar á vindorku með gríðarlegu inngripi í íslenska náttúru til þess að standa í tilraunastarfsemi með uppbyggingu á efnaverksmiðju í því skyni að um loftslagsaðgerð er að ræða stenst því enga skoðun. Framleiðsla og meðferð ammóníaks er auk þess varhugavert og slys af völdum slíkrar mengunar eru þekkt. Orkan sem þarf til að búa framleiða ammóníak eins og staðan er í dag er svo mikil að fráleitt er að leggja í svo stórtækar náttúruspillandi framkvæmdir auk þess sem draga má stórlega í efa að notkun á raforku sem Austurland hefur kallað eftir að þurfi inn á svæðið til að mæta nýsköpun og nýbreytni í atvinnulífi sé til þess best fallinn að veðja henni allri á efnaverksmiðju á Reyðarfirði við hlið Alcoa Fjarðaál sem hefur til þessa sogað til sín meira og minna allt vatnasvið hálendisins.

3.2. Valkostir

Hér vill Landvernd vekja athygli á hversu útreikningar fyrirtækisins eru á reiki hvað varðar orkuþörf en nú hafa áformin rétt eins og með áform Klausturselsvirkjunar nær því tvöfaldast á skömmum tíma. Áformin ganga því út á að kanna möguleika þess að reisa 500 MW vindorkuver á nokkrum aðskildum svæðum sem munu valda stóráuknum og víðtækari umhverfisspjöllum og áhrifum. Svo virðist sem að viðmiðanir um afmörkuð fá svæði með lágmörkuðum ásýndaráhrifum í uppbyggingu vindorku á Íslandi séu horfin. Gengið er

á svig við öll viðmið bæði hvað varðar fjarlægð frá línulögnum og tengivirkjum sem og er alls ekki um að ræða staðsetningar sem standast skoðun vegna ásýndaráhrif, lífríki og jarðlög. Enn og aftur vill Landvernd minna á að í valkostagreiningu er hvergi vikið að nálægð við vatnsaflsvirkjun sem hægt verður að nálgast jafnvægisorku sem vindorku iðnaðurinn getur ekki verið án. Fyrir liggur að eina vatnsaflsvirkjunin á svæðinu Kárahnjúkavirkjun með Fljótsdalsstöð mun ekki afhenda viðkomandi vindorkufyrirtæki Fjarðaorku varaafli eða jafnvægisorku til nota sem er grundvöllur reksturs vindorkuversins. Það er því með öllu óskiljanlegt ef Skipulagsstofnun krefur ekki við komandi vindorkufyrirtæki um að sýna fram á við umhverfismatsskýrslu hvar Fjarðaorka ætlar að taka til sín jafnvægisorku. Minna skal á í þessu sambandi að í núverandi raforkulögum er ein helsta forsenda leyfis fyrir raforkuframleiðslu er afhendingaröryggi raforku sem svo er til þess fallið að viðkomandi fyrirtæki geti yfir höfuð tryggt viðskiptavinum hnökralaust aðgengi að tryggri orku sem er svo aftur forsenda þess að notendur af öllu tagi geti treyst á m.a. fyrirtæki í atvinnurekstri sem geta ekki rekið fyrirtæki sín á grunni veðurspár. Áætlað er að jafnaði þurfi 100 MW vindorkuvirkjun allt að 40 MW í jafnvægisorku frá vatnsaflsvirkjun. Spurningar sem vakna þegar settar eru fram áætlanir um tvær 500 MW vindorkuvirkjanir á Fljótsdalsheiðinni mun það kosta uppbyggingu á vatnsafl í allt að 400 MW til að mæta vindorkufyrirtækjunum.

Landvernd fer því þess á leit við Skipulagsstofnun að hún leiti svara við grundvallarspurningum við mat á umhverfisáhrifum því það er fráleitt að kalla slíkar framkvæmdir yfir landið ef fyrirtækin komast hjá því að svara því hvort þau þurfa að fara jafnhliða í stórtækar vatnsaflsvirkjanir svo vindorkuuppbyggingin verði að veruleika. Vindorkuver á Íslandi verða ekki rekin á ívilnunum og styrkjum til lengri tíma vegna ósjálfbærni þeirra, en sýnt hefur sig að eftir að vindorkuverum á erlendum vettvangi sem hafa notið mikils ríkisstuðnings á meðan uppbyggingu stendur hafa lent í miklum rekstarvandráðum þegar þau þurfa að standa á eigin fótum. Hér má m.a. sjá rekstarlega stöðu vindorkuvera í Svíþjóð, <https://frettin.is/2024/02/11/vindorka-er-algjort-fjarhagslegt-glappaedi-og->

[tomur-taprekstur-reynsla-fra-svithjod/](https://www.visir.is/g/20242587848d/enn-ein-at-lagan-ad-aud-lindum-og-natturu-landsins) þá hér einnig almennt um viðhorf til vindorku <https://www.visir.is/g/20242587848d/enn-ein-at-lagan-ad-aud-lindum-og-natturu-landsins>

Hér svo skírskotun í mbl.is 4.4.2021 um afleiðingar ójafnvægis raforku í Svíþjóð og vanda þeirra vegna vindorku og síðan hefur staðan stórlega vesnað.

„Neikvætt raforkuverð er nokkuð óvenjulegt í Svíþjóð en búast má við að slíkt komi oft upp eftir því sem hlutur endurnýjanlegrar orku eykst í raforkukerfinu. Helsti óvissuþátturinn í raforkukerfi Skandinavíu er vindorkan enda ekki hægt að stjórna vindinum. Vindorkuver Norðurlanda framleiða orku sem jafna má við 18 kjarnorkuver.“

3.2.1. Núllkostur

Landvernd leggur áherslu á að viðkomandi framkvæmdaðilar, landeigendur og sveitarstjórn horfist í augu við að verkefnið er óraunhæft og verður ekki byggt upp í sátt við samfélag og umhverfi.

3.3.1. Framkvæmdasvæðið

Landvernd hefur farið yfir áskoranir varðandi framkvæmdasvæðið. Hér vekur athygli að framkvæmdasvæðinu er ætlað að ná allt upp í 670 m hæð en nýverið lagði sveitarfélagið Borgarbyggð til í aðalskipulagi sínu að stuðst yrði við að hámarkshæð fyrir uppbyggingu vindorkuvera í sveitarfélaginu yrði að hámarki 300 m. Svo virðist því sem að sveitarfélög ætli ekki að vinna samræmt með viðmiðanir meðan ekki hefur verið settur lagarammi um nýtingu vindorku á Íslandi.

Í liðnum framkvæmdasvæði er komið inn á leigusamninga við landeigendur. Landvernd vill á grunni upplýsingalaga að við gerð verði krafa á fyrirtækið að upplýsa við gerð umhverfismatskýrslu um innihald samninga við landeigendur. Minnt er á að vindorkuver af þeirri stærðargráðu sem hér eru á dagskrá eru ekki einkamál hvers landeigenda enda áhrifin víðtækari en svo. Sýnt hefur verið fram á að aðrir landeigendur hafa orðið fyrir verulegu fjárhagstjóni erlendis þar sem greiddar hafa verið bætur vegna t.d. rýrnunar á fasteignaverði og þá geta vindorkuver stórskadað umfangsmikil svæði og hagsmunum annarra langt út fyrir svæði landeigenda. Má þar nefna aðila sem hafa byggt upp ferðaþjónustu og aðra þjónustu í Fljótsdal og er viðeigandi í því sambandi að nefna til sögunnar Óbyggðasetrið og Skriðuklaustur, en Óbyggðasetrið á heiðarlandinu og kyrrð víðerna sem verður rofin með vindorkuverum. Í þessum lið er vert að fyrir liggi leyfisveiting Landsnets sem vitnað er til varðandi tengimöguleika vindorkuversins við spennistöð Landsnets. Áður hefur komið fram að umhverfisáhrif af slíkum mannvirkjum er ekki hægt að lágmarka á opnu heiðarlandi. Eins og áður hefur komið fram er gríðarlega mikilvægt að umhverfisáhrif vegna vegalagninga sem verða óhjákvæmilega á stórum skala verði metin eins nákvæmlega og hægt er svo og ásýnd þeirra í landinu verði sýnd í umhverfismatskýrslu. Jarðvegisdýpt verði könnuð á öllu framkvæmdasvæði, bæði hvað varðar vegi og burðarpúða undir hverja vindmyllu. Línulagnir og efnistaka, hvað er t.d. áætlað að þurfi að moka burtu miklum jarðvegi og hvað mikið þarf að keyra ofan í uppgröftinn í staðinn af burðarefnum og hvar hefur fyrirtækið aðgang að efnisnámum fyrir efnistöku sem mun þurfa. Landvernd hefur hér fyrir í texta komið almennt orðum að því að samtökin eru því mótfallin að umbreyta óröskuðum heiðarlendum Fljótsdalshrepps í iðnaðarsvæði.

3.3.3. Vegir og flutningar

Aðkomuvegir

Eins og áður hefur komið fram er mikilvægt að fyrirtækið sýni fram á í umhverfismatskýrslu áhrif á umferð meðan á framkvæmdum stendur allt frá flutningshöfn á Reyðarfirði og sýnt verði jafnhliða fram á leyfisveitingar og samninga við Vegagerðina vegna flutninga á íhlutum á framkvæmdastað en ljóst er að ef fyrirtækið á að fá að flytja suma íhluti á framkvæmdastað munu þeir þurfa að sækja um sérstaka undanþágu til vegagerðarinnar vegna þungatakmargana. Fram kemur að hver bíll með farmi geti verið að hámarki 120 – 150 tonn. Miðað við ástand vega almennt sem eru með hefðbundinni klæðningu hlýtur það að teljast mikil áskorun fyrir vegagerðina ef veita á svo mikil frávik um þungaflutninga ekki síst í ljósi þess að endurtekið hefur verið sýnt fram á og verið af því fréttir að núverandi vegakerfi þolir tæplega hefðbundinna vöruflutningabíla hvað þá ef víkja á svo mjög frá reglum sem um þungatakmarganir gilda <https://www.reglugerd.is/reglugerdir/efrir-raduneytum/srn/nr/9934> Þá þarf að gera grein fyrir í umhverfismatskýrslu hverjir bera ábyrgð á mögulegum breytingum á stofnvegum og vegakerfi almennt í opinberri eigu ef breytinga er þörf og eða skemmdir kunna að verða vegna flutninga. Engum blöðum er um það að fletta að gerbreyta mun þurfa núverandi vegi upp úr Fljótsdal ef ætlun er að nýta þá leið. Ljóst er að ráðast þarf í vegagerð með nýjum aðkomuvegum til að koma öllu efni sem til þarf inn á framkvæmdasvæðið. Allt þetta umfang þarf að meta.

3.3.4. Efnispörf og efnisöflun

Hér segir að jarðvegsathuganir verði gerðar og efnispörf verði áætluð á grunni þessi. Landvernd gerir þá kröfu að Skipulagsstofnun kalli eftir ítarlegri jarðvegsrannsóknnum heldur en vindorkufyrirtæki hafa gert hingað til og má þar nefna að gefnu tilefni takmarkaðar jarðvegsdýptarrannsóknir á Laxárdalsheiði sem kalla má skot út í loftið og ef niðurstaðan yrði langt frá því sem áætlun gerði ráð fyrir var aðeins bent á mögulegar efnistöknámur sem hægt væri líklega að leita í. Jarðvegsrannsóknir og mælingar á dýpt efnistöku eru nefnilega ein af grundvallaratriðum við matsferli sem þetta og því mikilvægt að aðilar máls kynni sér efnið. https://www-nrk-no.translate.google.com/translate?_l=1.15157461?x_tr_sl=no&x_tr_tl=is&x_tr hl=en&x_tr_pto=wapp

Rannsóknir á erlendum vettvangi sem koma meðal annars fram í því efni sem hér er að finna á link að mikil jarðvegsdýpt og rask á votlendum svæðum sem þó þurfa ekki að vera endilega jarðvegsdjúp geta leitt til þess að skaðinn verði það mikill að yfirlýst markmið með uppbyggingu vindorkuvera glattist að fullu ef ekki að er gáð. Vindorkuver geta ekki talist græn, þau geta fyrst og síðst aldrei talist trúverðugt mótvægi við loftslagsmál á Íslandi því staðreyndin er sú að raskið sem þau geta valdið er í mörgum tilfellum kallar á meiri losun CO₂ en vindorkuverin ná að vega upp á líftíma sínum.

3.3.5. Tenging við flutningsnetið

Landvernd furðar sig á þeim hluta sem hér kemur fram um að vindorkuverið hyggist bara nota vannýtta flutningsgetu línanna til Reyðarfjarðar hér þarf að kalla eftir hvort liggja fyrir samningar um aðgang og nýtingu á flutningskerfi Landsnets. Landvernd hefði talið að meira þyrfti en létt samráð um svo stóra ákvörðun. Ef Landsnet ætlar sér að sjá um flutning í samræmi við raforkulög sem fram kemur í texta þá getur Landsnet tæplega tekið við raforku frá orkufyrirtæki sem ekki getur sýnt fram á afhendingaröryggi.

3.3.6 Veðurfar og náttúruvá

Minna skal á í þessum efnum að svæðið er úrkomusamt og gerir Landvernd kröfu á að gerðar verði veðurmælingar á öllu framkvæmdasvæðinu og með fyrirhugaðri stækkun og ættu rannsóknir að standa yfir í amk 3 ár. Ísing og úrkoma eru þættir sem fara hvað verst með vindorkuver auk þess sem að áhættuþættir felast í því m.a. ískast sem þýðir að loka þarf yfir þann tíma stórum svæðum í návist vindorkuvera.

Mikilvægt er því að leggja mat á þessa þætti út frá veðurfari yfir langt tímabil og lætur Landvernd því hér fljóta með nokkur atriði og við hvaða skilyrði ísing getur valdið vandamálum á ætluðum vindorkusvæðum uppi á heiðum og hálendi sem sannarlega á við um áform á Fljótsdalsheiði.

Hér sýnishorn í nágrenni <https://www.rarik.is/frettir/frettir/mikil-ising-a-heradi-i-sidustu-viku>

Sjá bls.6 hér. www.skipulag.is/media/attachments/Umhverfismat/119/1999100039.PDF

„Kostur 3 er frábrugðinn kosti 1 að því leyti að í stað þess að fara út Fljótsdalinn liggja línurnar samsíða upp á Teigsbjarg frá virkjun í Fljótsdal norður Fljótsdalsheiði þar sem búast megi við meiri ísingarhættu og niður Bessastaðafjall og þvert yfir Fljótsdal yfir á Hallormstaðahálsinn.“

Vindorkuver munu ekki þola slíkar aðstæður á Fljótsdalsheiði sjá hér

<https://www.austurfrett.is/frettir/fljotsdalslina-2-uti-vegna-mikillar-isingar>

“Helstu gerðir ísingaráhleðslu

Helstu gerðir ísingaráhleðslu sem reyna á styrk háspennulína eru:

- Slydduísing
- Skýjaísing
- Frostregn

Slydduísing

Snjókorn sem eru blaut festast við hluti sem þau lenda á en þurr snjókorn festast ekki. Slydda hleðst gjarnan á loftlínur þegar lofthitastig er 0 til 2 °C og vökvainnihald snjókorna er milli 15-40%.

Ísingaráhleðslan er einkum háð úrkomumagni, vindhraða og hitastigi. Við aukinn vindhraða berst meiri slydda að en á móti kemur að festihlutfallið er talið minnka með vindhraðanum. Rúmþyngd slydduísingar á Íslandi mælist gjarnan á bilinu 650-850 kg/m³. Þetta er meiri rúmþyngd en þekkist víðast erlendis og skýrist einkum af því að hér er vindhraði meiri á myndunartíma ísingar og er algengt að hann sé 10-25 m/s.

Skýjaísing

Skýjaísing myndast þegar undirkældir vatnsdropar, í skýjum eða þoku berast yfir land, snerta hluti og snöggfrjósa. Rúmþyngd skýjaísingar getur verið á víðu bili og ísingargerðirnar sem myndast geta

verið frá lausu hrími (rúmpýngd 200-600 kg/m³) í það að vera þétt hrím (rúmpýngd 600-900 kg/m³), jafnvel glerungur (rúmpýngd 900 kg/m³). Samspil vindhraða og hitastigs hefur töluverð áhrif á ísingarmyndunina.

Frostregn

Frostregn getur myndast þegar regndropar í hlýju lofti (yfir 0°C) falla í gegnum nokkur hundruð metra lag af köldu lofti (undir 0°C) nærri jörðu. Regndroparnir verða undirkældir, þ.e. í vökvaástandi en með hitastig undir frostmarki, t.d. -1 til -5°C. Ísingin sem myndast er glerungur (rúmpýngd 900 kg/m³) og ísingaráhleðslan er einkum háð úrkomumagnni, hitastigi og vindhraða.”

Landvernd vill því árétta mikilvægi þess í ljósi takmarkaðrar rekstarhæfni vindorkuvera í misjöfnum veðuraðstæðum að veðurfarslegir þættir verði teknir sérstaklega út og metnir af mestu nákvæmni auk þess hvort reglulegt moldviðri og sandstormar frá hálendi Austurlands og Háslóni geti haft sérstök áhrif á rekstaröryggi vindorku á Fljótsdalsheiði. Hér undir eru dæmi um afleiðingar ísingar hér á landi og hvaða afleiðingar geta orðið vegna ísingar á vindorku og í því sambandi gerðar ýmsar tilraunir til að reyna að vinna bug á vandanum. <https://www.youtube.com/watch?v=-90g8SrOtgQ&t=23s>

3.3.7. Frágangur

Landvernd gerir athugasemdir við alhæfingu í matsáætlun að líftími vindorkuvers sé 25 ár og það án endurbóta. Slík alhæfing stenst ekki skoðun þar sem staðbundnar og veðurháðar aðstæður skera að mestu leyti úr um líftímann. Ef þetta vindorkufyrirtæki telur sig geta rekið vindorkuver í 25 ár án endurbóta þurfa þeir að gera grein fyrir því hvernig það skuli gerast því engin dæmi eru um að vindorkuver hafi verið í samfelldum rekstri í 25 ár án endurbóta eða inngripa. Ef markmið fyrirtækisins er hinsvegar að keyra vindorkuverin samfellt í 25 ár á sömu vindorkuspöðunum og án viðgerða og endurbóta á gir og vélbúnaði að öllu leyti þá veit það sannarlega ekki á gott því að jöfnu þurfa umskipti eða stórviðgerðir á vindspöðum að eiga sér stað amk einu sinni á 20 – 25 tímabili og oftast þá algjör útskipti á spöðum. Ef endurbótum er ekki sinnt er jafnframt hættu á olíuleka en að jafnaði er um 8 – 900 lítrar af olíu í hverri vindmyllu í þessum skala. Fram kemur að þegar ákvörðun verður tekin þ.e. ef hún verður tekin um að hætta starfsemi þá muni mannvirki verða tekin niður. Í umhverfismatskýrslu er að sjálfsögðu ekki nægilegt að gera grein fyrir hvernig niðurrifi verði háttað heldur og hvar nákvæmlega á að endurvinna eða endurnýta og þá ekki síst vindorkuspaðana og það þarf sömuleiðis að gera grein fyrir ef þarf að skipta um spaða eftir 10 – 15 ár eða svo sem er algengt hvert skuli þá senda þá í endurvinnslu. Gera verður kröfur á að engum íhlutum úr vindorkuverum verði safnað upp þannig að sveitarfélög og eða landeigendur sitji ekki uppi með ruslahauga. Mikilvægast af öllu er að í umhverfismatskýrslu verði sýnt fram á að viðkomandi fyrirtæki leggi fram tryggingu sem dekkja muni þann kostnað sem af hlýst við niðurrif ef t.d. sem þekkt er að vindorkufyrirtækið verði gjaldþrota og skilji vandann eftir á heimaslóð. Um þetta má engin vafi leika þannig að tryggja verður í ljósi reynslu annarra landa að ekki geti komið upp slík vandamál sem geta bakað bæði landeigendum og sveitarfélagi gríðarlegan kostnað ef illa fer. Furðu sætir að sveitarfélagið skuli ekki hafa krafist þessa við gerð matsáætlunarinnar.

4.1. Matsferlið og viðmið

Landvernd gerir alvarlegar athugasemdir við umfjöllun Fjarðarorku í matsáætluninni en þar kemur fram að haldnir hafa verið íbúafundir fyrir íbúa Fljótsdalshrepps og greinilega hefur sömuleiðis verið þétt samráð og fundir með OGA auk ónefndra hagaðila á Austurlandi og víðar og af þeim sökum taldi Skipulagsstofnun ekki þörf á forsamráði. Í fyrsta lagi er aðeins vitað til um að einn lokaður íbúafundur hafi verið haldinn þar sem önnur sjónarmið en vindorkugeirans voru afþökkuð. Ef rétt er að Skipulagsstofnun hafi lagt blessun yfir kynningarstarf sveitarstjórnar Fljótsdalshrepps miðað við

framgönguna sætir það furðu. Þá kemur fram að kynning á efnaverksmiðju OGA hafi einnig farið fram með íbúakynningu í Fjarðabyggð.

Svo Landvernd komi því skýrt á framfæri þá er óeðlilegt að fyrirtækið og sveitarfélagið í Fljótsdalshreppi líti svo á að kynningar á svo gríðarlega stóru verkefni komi engum við nema íbúum Fljótsdalshrepps, aðeins íbúar og sérhagsmunaðilar fái að sækja kynningarfundir og spyrja spurninga milliliðalaust út í verkefnið.

Landvernd fær því vart trúað að ekki einu sinni fulltrúar Vatnajökulsþjóðgarðs hafi fengið að sækja íbúafundi vegna áformanna þrátt fyrir áformuð vindorkuverum séu nánast við þjóðgarðinn. Þetta er sniðganga gagnvart einstöku stærstu hagsmunaðilum á svæðinu sem Vatnajökulsþjóðgarður er. Þá er verkefnið af slíkum stærðarskala við jaðar þjóðgarðsins og í aðkomuvegar að honum að það er fráleitt að þessi áformaða framkvæmd sé eins og eitthvert einkamál stakra landeigenda eða sveitarfélags, verkefnið er alltof stórt til þess og því er fráleitt að umfjöllun COWI hér sé sett fram um kynningu rétt svona eins og að landeigandi hafi verið að setja niður snúrustaur í garði sínum en ekki áætlun að ræða upp á 200 m há vindorkumannvirki sem munu sjást í allt að 45 km fjarlægð. Skipulagsstofnun þarf að sjá til þess að sveitarfélagið og fyrirtækið tryggi að kynningar á verkefninu verði opnar almenningi og þá ekki síst Vatnajökulsþjóðgarði

5. Mat á umhverfisáhrifum

Landvernd vill ítreka hér undir þessum lið endurtekið að áhrif vindorkuversins verði metin sérstaklega út frá stöðu Vatnajökulsþjóðgarðs og greint verði og gerð sérstakt mat og könnun varðandi áhrif vindorkuversins á alla starfsemi þjóðgarðsins. Að mati Landverndar myndi annað vera fullkomin smættun á stöðu Vatnajökulsþjóðgarðs með hliðsjón af þeim hagsmunum sem þar eru undir. Að sama skapi verður að kanna mögulega neikvæð áhrif á einstök ferðaþjónustufyrirtæki og starfsemi á staðnum þar sem hagsmunir skarast augljóslega.

5.3.2. Hljóðvist

Almennt um hljóðvist vill Landvernd vekja athygli á að aukin umræða og rannsóknir hafa verið að eiga sér stað með árunum hvað varðar neikvæð hljóðvistaráhrif, annað er hinn hefðbundni sveiflukenni hávaði sem berst misjafnlega langt með vindum og svo aftur á móti sem í síauknum mæli hefur verið rannsakað sem er lágtíðnihljóð sem berast miðað við mælingar mun lengra. Þá hefur verið sýnt fram á að fælnimáttur lágtíðnihljóðs hefur í tilfellum haft neikvæð áhrif á villt dýr og reyndar búfé einnig. Það er því fyllsta ástæða til að gert verði sérstakt mat á þessum þáttum með tilliti til m.a. dýralífs á svæðinu og má þar nefna bæði hreindýr og búfé. En Landvernd hefur miklar áhyggjur af því að búsvæði hreindýra muni verða skert mjög svo ef af framkvæmdum yrði. Hljóðvistin ein og sér gæti verið verulegur áhrifaþáttur. Búseta vegna hljóðvistar ætti að vera amk 3 km frá jaðri vindorkusvæðis.

5.5. Vatnafar og vatnalíf

5.5.1. Núverandi staða og fyrirbyggjandi gögn

Landvernd leggur eins og áður hefur komið fram áherslu á líffræðilega fjölbreytni og mikilvægi vatnafars og vatnslífs og vistgerða í þessu sambandi. Mikilvægt er að það komi skýrt fram að vindorkuver eru sannarlega mikil ógn við líffræðilega fjölbreytni sem er að finna á heidum uppi ekki síst gagnvart votlendi og vatnasviðum þar sem fuglar og smádýr eiga sér mikilvæg búsvæði einnig. Það er því sérstaklega mikilvægt að þessir þættir verði teknir alvarlega við gerð umhverfismatsskýrslu.

5.6. Vistgerðir og gróðurfar.

Mikilvægt er að fram fari ítarlegar rannsóknir á vistgerðum og gróðurfari og svæðið verði allt gengið en varast ber að taka Vistgerðarkortasjá NÍ of háttíðlega enda er það einvörðungu grófskráning og viðurkennt sem slíkt en nauðsynlegt hefur sýnt sig að ganga öll svæði út frá vistgerðum þar sem ákveðið hefur verið að ráðast í umhverfismat.

5.7. Fuglar

5.7.1. Núverandi staða og fyrirbyggjandi gögn

Hér í þessum flokki er gríðarlega mikilvægt að farið verði vandlega yfir fuglafánu svæðisins og hún rannsökuð yfir amk 2 ára tímabil. Í ljósi þess að náttúruminjasrá hefur ekki verið uppfærð í neinum takti við tilefni þá hafa stór svæði orðið útundan sem annars væru inn á náttúruminjasrá ef vinnu við hana hefði fengið sómasamlegan framgang. En vegna ónógra upplýsinga vitnar COWI til fuglasvæða í 12 km fjarlægð frá framkvæmdasvæðinu. Jafnhliða liggur fyrir að þeir sem þekkja framkvæmdasvæðið vita sem er að það er þakið að stærstu leyti nær samfelldu vatnasviði og þá sérstaklega á reitum 4 – 5 en á þeim svæðum er mikið og fjölbreytt fuglalíf og alveg á pari við þau svæði sem merkt hafa verið inn á kort 5.3. sem mikilvæg fuglasvæði.

Meðal helstu fuglategunda á svæðinu sem eru í miklum fjölda má nefna heiðagæs, álf, hávella, duggönd, skúfönd auk fl. andfugla og þá eru rjúpur, fálki og smyrlar algengir auk hafa himbrimar viðkomu á vötnum og svo smærri fuglar eins og óðinshannar og fl. vaðfuglar. Margvíslegar upplýsingar liggja nú þegar fyrir um mikinn fugladauða kring um vindorkuver og látum þetta næja að sinni en Landvernd gerir kröfu á að sérstök áhersla verði lögð á að meta þetta mikilvæga búsvæði með tilliti til hins fjölbreytta fuglalífs og mikilvægi búsvæði þeirra.

<https://skinna.is/hafa-fundid-yfir-100-dauda-erni-vid-vindmillur-a-eyju-i-noregi-mikill-ahugi-hja-erlendum-fyrirtaekjum-ad-reisa-vindmillugarda-a-islandi/>

5.8. Hreindýr

5.8.1. Núverandi staða og fyrirbyggjandi gögn.

Landvernd leggur mjög ríka áherslu á að áhrif vindorkuvera á hreindýr verði grandskoðuð með tilliti til reynslu m.a. frá Noregi. Mikilvægt er að viðurkennt verði að nú þegar hefur verið þjarnað að búsvæðum hreindýra með virkjunum á hálendi Austurlands, það er því gríðarleg áskorun og sætir furðu hversu skammsýnir þeir orkusinnar eru austur á landi sem eru reiðubúnir að taka svo stóra áhættu gagnvart búsvæðum hreindýra á svæðinu að jafnvel stór hluti hjarðanna sem eftir eru verði hraktar af búsvæðum sínum vegna erlendra vindorkufyrirtækja. Eins og þekkt er þá varði Skarphéðinn Þórisson líffræðingur hjá Náttúrustofu Austurlands stórum hluta ævi sinnar við vöktun og eftirlit með hreindýrastofninum á heiðarlendum Austurlands og þar með talið og ekki síst á því svæði sem þarna um ræðir að stefna skuli að því að gjörspilla á kostnað meðal annars heimkynna hreindýra. Það má reyndar einnig sæta töluverðri furðu að býsna stór hluti hreindýraveiðimanna á Austurlandi býr ekki svo fjarri þessum heiðarlendum og hafa haft dágóða atvinnu af því að fara til veiða þarna á búsvæði þeirra á heiðarlandinu og einnig hafa oft sömu áhugamenn um skotveiðar sótt í vötnin með heiðagæsinni og svo í rjúpnalandið þegar svo háttar til. Allt þetta sport verður í fullkomnu uppnámi ef af framkvæmdum verðum á þessu svæði.

En auðvitað hafa hreindýr algjöra sérstöðu þar sem austurland er sá eini landshluti sem þau halda búsvæði sín og heimkynni. Landvernd leggur til í ljósi þess að hreindýrin eru í raun eins og haförnin við Breiðafjörðinn algjörlega einstök á Austurlandi að það verði gerð algjörlega sértæk rannsókn í amk 4 ár með tilliti til þols hreindýra gagnvart vindorkuverum. Það kann að vera að það sé ekki alveg marktækt að taka rannsóknir frá Noregi og yfirfæra beint á Ísland þar sem á margan hátt háttar öðruvísi til og hjarðhegðun mögulega þróast með öðrum hætti á milli landa hjá dýrunum og á þeim grunni er mjög mikilvægt að rannsaka mjög ítarlega og leggja mat út frá því.

Mótvægisadgerðir hljóma ekki trúverðulega þegar vindorka og hreindýr eru mæld saman, en eðli máls þarf að gera ríkar kröfur á vöktun ef svo ólíklega vildi til að eitthvað af vindorku yrði sett á laggirnar þarna á heiðum uppi.

5.9. Samfélag

5.9.1. Núverandi staða og fyrirbyggjandi gögn

Hvað varðar samfélagsleg áhrif þá vill Landvernd minna á að mikil mótmæli hafa verið gegn vindorku almennt í samfélögum sem þar hefur átt að reisa slík mannvirki. Það á einnig við um í Fljótsdalshreppi að undanskildum þeim sveitarstjórnarmönnum og landeigendum sem eiga beinna fjárlagslegra hagsmuna að gæta amk tímabundið. Fyrir liggur að klofningur er þegar kominn upp í tilvikum í Fljótsdal og það er afleitt þegar lítil samfélög eru undir þegar svo gerist. En því miður hefur það verið allstaðar niðurstaðan þar sem stór erlend fyrirtæki taka sér stöðu í litlum samfélögum þá falla gjarnan fulltrúar slíkra sveitarfélaga í gryfju fjármagns sem boðið er. Það væri að mati Landverndar sanngjarnt sjónarmið ef að það mætti leggja mat á spillingu innan samfélaga og sérhagsmuna á slíkum svæðum og það væri dregið fram í umhverfismatskýrslu sem veigamikill áhrifaþáttur. Að öðru leyti liggur fyrir endurteknar brotalamir innan veikra samfélaga og stjórnsýslu sem svo reynast því miður stundum allt of dýru verði keypt þegar upp er staðið og eftir standa viðkomandi samfélög veikari fótum eftir en áður var.

Lokaorð

Landvernd hefur hér sett fram nokkuð ítarleg sjónarmið í mörgum þáttum þar sem allt ber að sama brunni. Niðurstaðan er að lífríki, íslensk heiðarlönd og náttúra eiga annað og betra skilið en að verða sundurríst af vindorkuframkvæmdum. Nú eru áform um vindorkuvæðingu stærsta einstaka áskornun náttúruverndar í landinu. Austurland ætti að þekkja söguna og því er sérstakt til þess að hugsa að það eina sem virðist vera á dagskrá þar í dag sé orkufrekur iðnaður í stað þess að austurland nýti hið dásamlega umhverfi og landslag á fjölbreyttari og betri veg. Landvernd mótmælir því hér með þessari aðför að heiðarlendum og hálendi Austurlands.

Með vinsemd og virðingu:
Björg Eva Erlendsdóttir, framkvæmdastjóri, f.h. stjórnar Landverndar